

กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19
ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี
ONLINE LEARNING DURING THE COVID-19'S EPIDEMIC OF HIGHER
EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN CHANTHABURI PROVINCE

สุพิชญ์ แก้วโพนทอง¹ และ ปชาบดี แย้มสุนทร²

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Supitchaya Kaewponthong¹ and Pachabodee Yeamsoontron²

Faculty of Social Sciences Resource Service Phutthamonthon Chanthaburi,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

Corresponding Author, Email: jramanee@gmail.com

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี 2) วิเคราะห์สภาพของระบบการเรียนการสอนจากสภาวะการณ์ของโรคระบาดที่เกิดขึ้นช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี และ 3) นำเสนอรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของสถาบันการศึกษาช่วงวิกฤติ Covid-19 สำหรับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qual-

---

* ได้รับบทความ: 25 เมษายน 2564; แก้ไขบทความ: 8 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 15 กันยายน 2564

itative Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ และนิสิต ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี 12 สาขา จำนวน 390 รูป/คน ซึ่งหาได้จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมที่ได้รับการนำมาช่วยในการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี คือโปรแกรม Zoom และโปรแกรม Google Meet อาจารย์ผู้สอนสามารถเลือกใช้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง

2. คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ สรุปผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 4.14$) และการปรับตัวด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต แบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านความรักและต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ด้านความสามารถในการเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาคำตอบเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$)

3. รูปแบบการเรียนมี 2 รูปแบบคือ 1) การเรียนการสอนแบบ On-site และ 2) การเรียนการสอนแบบ Online ขึ้นอยู่กับ 1. การจัดการหลักสูตร 2. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 3. การออกแบบการเรียนการสอน 4. การประเมินผลการเรียนการสอน 5. ระบบสนับสนุนและช่วยเหลือ และ 6. ยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์; วิกฤติ Covid-19; การศึกษาระดับอุดมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to 1) study the characteristics of the online learning during the COVID-19's epidemic of higher educational institutions in Chanthaburi province 2)analyze the conditions of the instruction system from the crisis COVID-19's

epidemic of higher educational institutions in Chanthaburi province and 3) present an online learning model for higher educational institutions during the crisis COVID-19's epidemic in Chanthaburi province

This study conducted both a quantitative and qualitative methods and the subjects in this study consisted of 390 who selected from 12 programs, the lecturers and undergraduate students who studied at Rambhai Barni Rajabhat University and Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Academic Service Unit, Faculty of Social Sciences Phutthamonthon, Chanthaburi Province, which selected by using the table of taro Yamane and simple random sampling. The instrument for gathering data was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage and mean. The questionnaire and the interview analyzed by content analysis and descriptive.

The findings were as follows.

1. The programs applied for online learning at Rambhai Barni Rajabhat University and Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Academic Service Unit, Faculty of Social Sciences Phutthamonthon, Chanthaburi Province were zoom and Google meet. The lecturers can be chosen according to their needs and ability.

2. The characteristics of the lecturers comprised 5, there were, the personal characteristics, the quality of teaching and learning, the measurement and evaluation, and overall as a high level (= 4.14) Moreover, the Students' self-learning adaptation is divided into 5 areas, namely; self-directed learning, love and want to learn new things, the ability to choose skills for learning, find out the answers for self-learning, and the responsibility for learning and steps to reach the goal. Overall at a high level (= 4.00)

3. There were two online learning models; On-site and Online. These were dependent on 1) planning curriculum 2) learning environment 3) instructional design 4) teaching measurement and evaluation 5) facilities and 6) online teaching strategies.

Keywords: Online Learning; Crisis Covid-19; Higher Education

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก การเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกมีความรวดเร็ว สะดวกสบาย มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต ในอดีตช่วงอายุของคนคนหนึ่งอาจมีเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงให้พบเห็นน้อย ต่างจากในปัจจุบันที่ในช่วงอายุคนคนหนึ่งมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเกิดขึ้นมากมาย วิถีชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากอดีต มีความเปิดกว้าง ยอมรับ และให้ความสำคัญกับข้อมูลความรู้และข่าวสารที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนในศตวรรษนี้จึงไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะบางอย่างในอดีตมาแก้ปัญหาในปัจจุบันได้ดี การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คน

ประเทศไทยมีระบบการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2570 เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ให้สอดคล้องและบูรณาการเพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ที่สอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการเตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคง และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับแนวหน้าในสากลนำพาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว และบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(สำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562 : 5) (พ.ศ. 2561–2580) เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน ตามแนวทางที่กำหนดในยุทธศาสตร์ชาตินั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความรู้และความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนากำลังคนที่เหมาะสม เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ยุทธศาสตร์ชาติได้ระบุวาระการพัฒนาระบบการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation-driven Economy) จากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยรัฐบาลได้จัดให้มีสภาปฏิรูปแห่งชาติ ขึ้นเมื่อปี 2557 และได้กำหนดให้มีวาระการปฏิรูประบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นหนึ่งในวาระการ

ปฏิรูปที่สำคัญ เพื่อปรับกระบวนการดำเนินการดำเนินงานและทิศทางการพัฒนาด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศและบริบทโลก เป็นต้นมา

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (Coronavirus) เป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 1960 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากที่ใด แต่เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมด 6 สายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้สายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็น “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่” และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โควิด-19” (COVID-19) ดังนั้น ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ และไวรัสโควิด-19 จึงหมายถึงไวรัสชนิดเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), (2563) ซึ่งไวรัสชนิดนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการเนิ่นดำเนินชีวิตของคนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการศึกษาของคนไทยที่จากเดิมใช้แม่พิมพ์ของชาติเป็นหลัก เน้นบุคลากรทางการศึกษาที่สอนในชั้นเรียน การก้าวเข้าสู่โลกแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ การปรับกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษานับเป็นความท้าทายของผู้สอนเป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานะพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย การเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการรังสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การเรียนรู้เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะ ยึดประโยชน์ส่วนรวม และการเรียนรู้เพื่อการนำไปปฏิบัติ มุ่งสร้างการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้ หลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจดจำเนื้อหาวิชา เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงและลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงและต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องสามารถสร้างและออกแบบสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศเกื้อหนุนและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย การเชื่อมโยงความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนและสังคมโดยรวม จัดการเรียนรู้ผ่านบริบทความเป็นจริง และการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือ และแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการปรับตัวจากการเรียนการสอนในห้องเรียนมาเป็นการเรียนสอนออนไลน์ ในขณะที่วิถีชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาและนิสิตยังต้องดำเนินต่อไปแบบ New Normal จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวทั้งผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งประโยชน์

ของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online learning) คือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน เนื่องจากผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมานั่งเรียนในสถาบันการศึกษา อยู่ที่ไหนก็สามารถนั่งเรียนได้ ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเรียน ทำให้เกิดเครือข่ายความรู้โยงใยออกไปไกล และช่วยลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในเมืองกับท้องถิ่น

จากข้อมูลที่กำลังมาเปื่งตัน จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่ผ่านมาของประเทศไทยมีการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนโดยมุ่งเน้นให้เกิดทักษะต่างๆ ด้านผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “กระบวนการการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี” เพื่อนำผลการศึกษาวិจัยไปใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อการจัดระบบการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี
- 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพของระบบการเรียนการสอนจากสภาวะการณ์ของโรคระบาดที่เกิดขึ้นช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี
- 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของสถาบันการศึกษาช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผสม (Mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจันทบุรี จำนวน 7,008 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 รูป/คน (สำนักงานสถิติ, ฝ่ายแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ด้วยการทำหนังสือขอถึงผู้บริหารทั้ง 2 มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่ทำการวิจัย วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถามและนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

ผลการวิจัย นำเสนอได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์วิเคราะห์สภาพของระบบการเรียนการสอนจากสภาวะการณ์ของโรคระบาดที่เกิดขึ้นช่วงวิกฤต Covid-19 ของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยที่ได้ คือ โปรแกรมที่ได้รับการนำมาช่วยในการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี คือโปรแกรม Zoom และโปรแกรม Google Meet อาจารย์ผู้สอนสามารถเลือกใช้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง

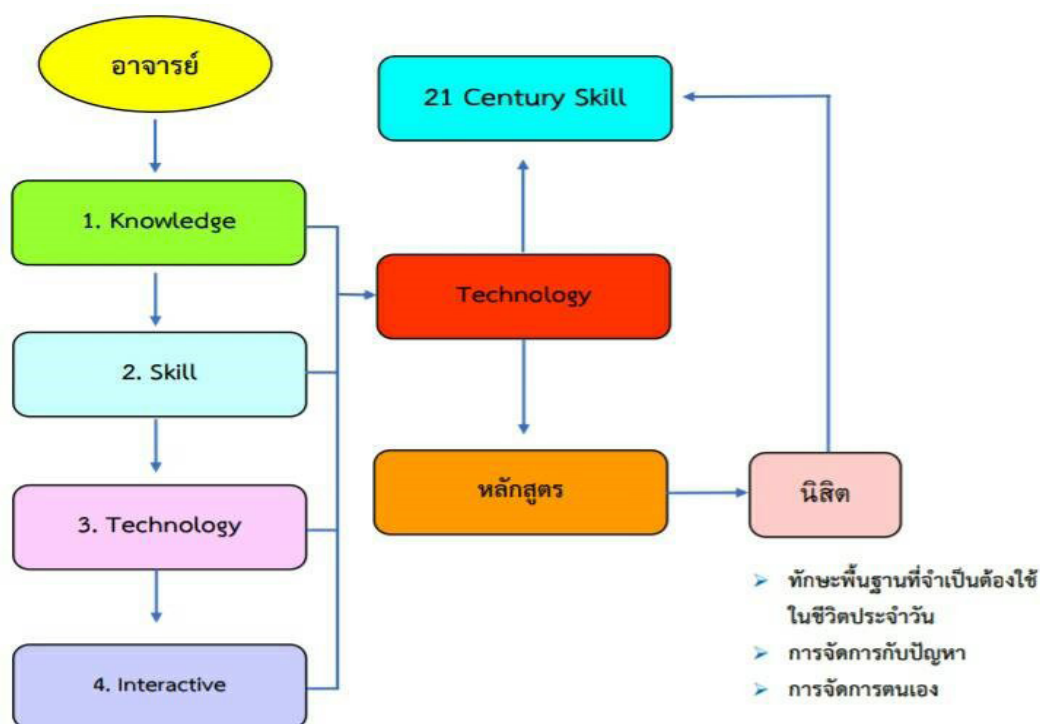
2. ผลการวิเคราะห์สภาพของระบบการเรียนการสอนออนไลน์จากสภาวะการณ์ของโรคระบาดที่เกิดขึ้นช่วงวิกฤต Covid-19

จากผลการวิจัย จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 390 รูป/คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 187 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 เป็นเพศหญิง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 และบรรพชิต จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.02 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ได้แก่ 1) กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.14$) คือ เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมา คือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มี 2 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว และด้านการวัดและการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.10$) อยู่ในระดับมาก 2) การปรับตัวด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต แบ่งออกเป็น 5 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความรักและต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ($\bar{x} = 4.04$) รองลงมาคือ ด้านการแสวงหาคำตอบเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 4.01$) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง, ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ($\bar{x} = 4.00$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.91$) ตามลำดับ

3. รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์

จากการศึกษางานวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในศตวรรษที่ 21 แนวโน้มที่ระบบการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่จะเปลี่ยนแปลงไป คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21 Century skill) และวิถีคิดของการเป็นพลเมืองโลก (Global Mindset) รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) และการฝึกฝนทักษะ (Reskill) ใหม่ๆอยู่เสมอ โดยรูปแบบการเรียนจะแบ่งออกเป็น 3 แกนหลัก คือ 1) กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Foundational Literacies) หมายถึงความสามารถใช้เทคโนโลยีให้เป็น 2) ทักษะที่ต้องนำมาใช้ใน “การจัดการกับปัญหา” ซึ่งประกอบไปด้วยหลัก 4 ด้าน คือ การสื่อสาร และการให้ความร่วมมือ (Communication and Collaboration) สามารถ

คิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบได้ (Critical Thinking and Problem Solving) และมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ที่ไม่ได้ยึดรูปแบบเดิม 3) ทักษะที่ใช้ใน “การจัดการตัวเอง” ให้เท่าทันกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนองค์การของตัวเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนี้ 1) กระชับหลักสูตรปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงหลังวิกฤติ Covid-19 คือ หลักสูตรต้องเน้น และเน้นให้นิสิตมีส่วนร่วม (Active Learning) ในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น 2) เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ โดยการยืดหยุ่นเวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน (blended learning) 3) ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสม ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป อาจารย์จะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการสอนแบบใหม่ ด้วยการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการให้มัลติศักยภาพและได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงองค์ความรู้การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน

สรุปสาระสำคัญจากโมเดลข้างต้น ได้ ดังนี้

1. อาจารย์ จะต้อง มี 4 ทักษะ ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) คือ อาจารย์จะต้องเป็นผู้ที่สะสมองค์ความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทฤษฎีในแต่ละสาขา 2) ทักษะ (Skill) คือ ความชัดเจนหรือความสามารถของอาจารย์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นทักษะทางด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคม ที่เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และการฝึกฝน เช่น การสอนและการจัดการ การถ่ายทอด ใช้คำถาม การนำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อการสอน ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิดคำนวณ หรือทักษะทางสังคม 3) เทคโนโลยี (Technology) คือ เครื่องมือที่นำมาใช้ในการสอนออนไลน์ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด และ 4) ปฏิบัติการโต้ตอบ (Interactive) คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งครูและนิสิต เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในห้องเรียนด้วยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนกิจกรรมประเภทต่าง ๆ

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21ST century skill)

1) เทคโนโลยี (Technology) คือ ตัวกลางที่เชื่อมระหว่างการสอนของอาจารย์และการเรียนของนิสิต การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษามากที่สุด และเพื่อความก้าวหน้าทันสมัยต่อการเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในสถาบันการศึกษา

2. หลักสูตร จะต้องมีการปรับปรุงให้กระชับ และมีความทันสมัย เนื้อหา รายละเอียดในแต่ละรายวิชาน่าสนใจต่อการศึกษาล่าเรียน เพราะแนวโน้มในอนาคตข้างหน้าการศึกษาของประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เอื้อต่อทักษะอาชีพโดยเฉพาะ เน้นทักษะที่นำไปใช้ในการทำงานได้จริง

3. นิสิต จะต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาด้วย 3 แกนหลัก คือ 1) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Foundational Literacies) หมายถึง ความสามารถใช้เทคโนโลยีให้เป็น 2) นิสิตต้องมีทักษะความสามารถใน “การจัดการกับปัญหา” ซึ่งประกอบไปด้วยหลัก 4C คือ การสื่อสาร และการให้ความร่วมมือ (Communication and Collaboration) สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบได้ (Critical Thinking and Problem Solving) และมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ที่ไม่ได้ยึดรูปแบบเดิม และ 3) นิสิตจะต้องมีทักษะความสามารถใน “การจัดการตัวเอง” ให้เท่าทันกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ทำให้ระบบการศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงเพื่อให้บัณฑิตยังสามารถเรียนรู้ได้ถึงแม้จะมีข้อจำกัดซึ่งอาจารย์สอนจะต้องมี 1) ความรู้ (Knowledge), 2) ทักษะ (Skill), 3) เทคโนโลยี (Technology), 4) ปฏิสัมพันธ์ (Interactive)

และจะต้องออกแบบหลักสูตรให้มีคุณภาพมาตรฐานที่มี คุณภาพ สามารถประเมินและวัดผลได้ และมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง วีรวรรณ มีมัน (2559) (วีรวรรณ มีมัน และ มีทนา วังถนอมศักดิ์, 2559 : 112-121) ได้ทำการวิจัยความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับนวรรตน์ ไชยมภู และชัยรัตน์ จุสปาโส (2560) ที่เขียนบทความเรื่องความท้าทาย: การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) คือ การประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบผสมผสาน ทั้งการประยุกต์ใช้ Web 2.0 โดยเชื่อมโยงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการสอนที่หลากหลายเพิ่มจาก ศตวรรษที่ 19 และ 20 พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ทั้ง 2 แห่ง มีการปรับตัวในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งจะได้วิธีการเรียนแบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ ญัฐกฤต ชัยอริยเมธี (2564) ที่ให้ความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์สอนมาเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนออนไลน์อย่างถ่องแท้แล้วจะสามารถจัดการกับหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะในอนาคตข้างหน้าจะต้องได้ใช้โปรแกรมต่างๆ เข้ามาช่วยสอน เช่น Zoom, Google Meet, Facebook, Line Application, OBS เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา (2564) ที่กล่าวว่า คุณสมบัติของอาจารย์จะต้องมีความรู้ค่อนข้างกว้าง หมายความว่ามีความรู้ทั้ง 2 ทาง คือ 1) Soft Skill คือ ความรู้ที่มีอยู่ของอาจารย์ผู้สอน 2) Hard Skill หมายถึง ทักษะความสามารถในการใช้อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ที่มีความพร้อมต่อการสอน 3) Presentation Skill ทักษะการนำเสนอที่น่าสนใจ 4) ทักษะการใช้โปรแกรม อาจจะเป็นการประยุกต์ใช้ได้ทั้ง 2 โปรแกรมคือ โปรแกรม Zoom และโปรแกรม Google Meet ขึ้นอยู่กับว่าความถนัดของอาจารย์ 5) การศึกษาไทยในอนาคตข้างหน้าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน คือ จะเป็นการเรียนการสอน 2 รูปแบบ คือ 1) การเรียนการสอนแบบ On-site และ 2) การเรียนการสอนแบบ 6) การวัดและการประเมินผล ทั้งรูปแบบการเรียนการสอนแบบ On-site และ Online เน้นให้นิสิตสามารถนำความรู้ไปใช้ได้และสามารถแก้ไขปัญหาได้ สอดคล้องกับอาจารย์อัญชลี เทียรฆชาติ (2563) ที่กล่าวว่า ช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้ จะต้องมีการปรับ 1. การจัดการหลักสูตร ให้กระชับขึ้น 2. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ต้องนำเรียนและพัฒนาระบบให้มีเสถียรภาพเพื่อนำมาสู่การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1) สถาบันการศึกษาจะยังคงเป็นแหล่งหลักในการเรียนรู้เหมือนดังเช่นทุกวันนี้ แต่จะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างไป และแนวโน้มในอนาคตข้างหน้าอาจจะปิดตัวลงของสถาบันการศึกษาหลายแห่ง

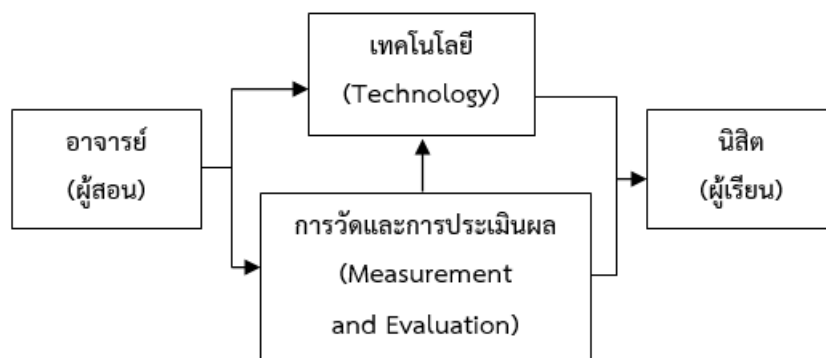
2) การเรียนในแต่ละสถาบันจะยังคงเป็นโครงสร้างแบบเดิม แต่เพิ่มรูปแบบ blended learning

ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเป็นการเรียนออนไลน์แต่เรียนในห้องเรียน ผู้สอนเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษระดับภูมิภาค สอนออนไลน์แล้วให้นิสิตเข้ามาเรียน

3) สถาบันการศึกษาต้องปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เป็นหน่วยย่อยมากขึ้น การเรียนปริญญาตรีอาจไม่จำเป็นต้องเรียน 3-4 ปีอีกต่อไปในเมื่อผู้เรียนมีทางเลือกใหม่ สามารถทยอยเรียนหน่วยย่อยสะสมไปและทำงานไปด้วยก็ได้

องค์ความรู้ใหม่

1. อาจารย์ (Teacher) จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ มีเทคนิค วิธีการ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อถ่ายทอดเนื้อหา องค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน 2) นิสิต (Student) เป็นผู้รับเนื้อหาและองค์ความรู้จากอาจารย์ซึ่งจำเป็นต้องมีความพร้อมในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ (Digital Literacy) สามารถสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อตนเอง 3) เทคโนโลยี (Technology) คือ ทั้งอาจารย์(ผู้สอน) และนิสิต(ผู้เรียน) จะต้องมีการปรับตัวและนำเอาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดใน 4) การวัดและการประเมินผล (Measurement and Evaluation) อาจารย์ (ผู้สอน) ต้องมีการวัดและประเมินผลเมื่อเรียนทั้งการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียน ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงองค์ความรู้ระหว่างอาจารย์ (ผู้สอน) กับนิสิต (ผู้เรียน) ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพันธุ์ วิบูลศิลป์. (2560). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทางร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. สำนักงานวิทยทรัพยากรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักพงษ์ สิงห์เป้า. (2560). สถิตินักศึกษาแยกตามสาขาวิชาชั้นปี/(ปัจจุบัน) 2560-2563. นักวิชาการกลุ่มงานทะเบียนและประมวลผล. กองบริการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณัฐกฤต ชัยอรินเมธี. (2564). อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2564.
- นวรรตน์ ไชยมภู และ ชัยรัตน์ จุสปาโส. (2560). ความท้าทายของอาจารย์พยาบาล: การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blend Learning). *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 11(1), 15-29.
- รัฐพล เ็นใจมาณัฐกฤต ชัยอรินเมธี. (2564). หัวหน้าภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2564.
- วีรวรรณ มีมัน และมัทนา วังถนอมศักดิ์. (2559). ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6(2), 112-121.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์. (2562). วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). (2563). สรุปทุกเรื่อง “ไวรัสโคโรนา” หรือ “โควิด-19” คืออะไร อาการเป็นอย่างไร. สืบค้นเมื่อ วันที่ 7 มิถุนายน 2563, จาก <https://dric.nrct.go.th/News/DetailKnowledge/650>
- อัญชลี เทียรชชาติ. (2564). อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์พุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2564.